

Mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland

EN KORTVERSION – 2023

Inledning

Alla offentliga aktörer bär ett gemensamt och enskilt ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och realiseras. Det är en förutsättning för att invånaren – eller rättighetsbäraren – ska kunna hävda sin integritet, använda sin handlingsförmåga och göra anspråk på sina rättigheter. Det offentliga ansvaret för mänskliga rättigheter är inskrivet i bland annat regeringsformen. Ansvaret förstärks av Sveriges internationella åtaganden, som regleras i konventioner som riksdagen och regeringen tillträtt, för hela den offentliga sektorn.

Länsstyrelsen Västra Götaland har i uppdrag att verka för att de mänskliga rättigheterna får genomslag på regional och lokal nivå i länet. Vi ska ge stöd till kommuner och andra aktörer i deras arbete på området. Länsstyrelsen har också ett demokratiuppdrag som innebär att vi ska sammanställa och sprida lägesbilder om demokratis utmaningar på regional och lokal nivå. Som en del i arbetet med dessa uppdrag har vi på Länsstyrelsen kartlagt läget för mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland.

I den här kortversionen av *Mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland* (2023) får du en översikt av resultaten från kartläggningen. I den längre versionen finns en utvecklad och mer djupgående lägesbild.

Syfte

Syftet med kartläggningen är att undersöka och analysera mänskliga rättigheter och demokrati i enlighet med Länsstyrelsens uppdrag. För detta har vi formulerat två frågeställningar:

? Vilka strukturella förutsättningar och pågående processer drivs i Västra Götaland för att främja, förankra och försvara mänskliga rättigheter och demokrati?

? Hur är läget i Västra Götaland för rättighetsbärarna, vilka mönster går att se och hur har läget utvecklats över tid?

Metod

För att mäta och kartlägga mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland använder vi indikatorer på tre nivåer; strukturella indikatorer, processindikatorer och resultatindikatorer.

STRUKTURELLA INDIKATORER

syftar till de strukturella förutsättningar som finns i länet för att rättigheter ska förverkligas. Detta konkretiseras till handlingsplaner och strategiska dokument som länets kommuner har antagit. Det syftar också till de resurser som tilldelas arbetet med handlingsplaner.

PROCESSINDIKATORER syftar i stället till den verksamhet som bedrivs för att realisera rättigheterna. Exempelvis särskilda satsningar, processer och arbetssätt inom ett rättighetsområde.

RESULTATINDIKATORER avser att ge en indikation på utfallet av arbetet med rättigheterna, det vill säga läget för rättighetsbärarna.

För att kartlägga strukturella indikatorer och processindikatorer har vi genomfört intervjuer med sex kommuner. Intervjuerna fokuserade på att skapa en bild över kommunernas strukturella förutsättningar och pågående processer. För att mäta resultatindikatorer har vi sammanställt statistik som ger en indikation på nuläget för den genomsnittlige rättighetsbäraren i länet. Ovanstående tillvägagångssätt för att studera mänskliga rättigheter och demokrati utifrån indikatorsnivåerna är inspirerade av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR 2012).

Den primära kommunindelningen i kartläggningen är enligt delregioner. Västra Götaland delas in i fyra delregioner: Fyrbodal, Skaraborg, Sjuhärad och Göteborgsregionen. För att vidare kategorisera kommunerna har vi också använt en gruppering utifrån tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsrutiner. Den kommungruppsindelningen är framtagen av Sveriges kommuner och regioner (SKL 2017).

Materialinsamlingen utgår ifrån fem kategorier på temat mänskliga rättigheter och fem kategorier på temat demokrati:

TEMA: MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Rätten till bästa möjliga hälsa
- Rätten till arbete
- Rätten till utbildning
- Rätten till bostad
- Rätten till kultur och fritid

TEMA: DEMOKRATI

- Valdeltagande och tillgängligheten i valförandet
- Jämställdheten i maktfördelningen mellan män och kvinnor
- Allmänhetens insyn i offentlig verksamhet
- Andelen länsinvånare som engagerade sig i demokratifrågor
- Möjligheten för vissa grupper att delta i beslut som berör dem

Vi har hämtat data för alla resultatindikatorer på riks-, läns och kommunnivå utifrån den data som finns tillgänglig. Genom att hämta in data på samtliga nivåer kan vi enklare göra en jämförande analys. När vi aggregerar statistiken på kommunnivå enligt delregionerna och kommungrupper möjliggörs också en jämförande analys inom länet. Data som presenteras aggregerad efter delregionerna och kommungrupperna är uträknad genom att addera alla kommuners data dividerat med antalet kommuner i gruppen. Det innebär till exempel att Göteborg och Öckerö påverkar Göteborgsregionens medelvärde lika mycket trots stora skillnader i storlek och kommunbefolkning. Länets data adderar i stället alla länsinvånarens data och delar på länets totalbefolkning.

Kommunernas arbete med mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland

Hur ser de strukturella förutsättningarna ut i kommunerna?

Det skiljer sig åt i länets kommuner om det finns handlingsplaner och policydokument för arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati. Skillnaderna verkar främst bero på att kommunerna har olika resurser för arbetet.

De större kommunerna – det vill säga storstäder, större städer och kommuner med pendlingsavstånd till dessa – har ofta en övergripande plan för arbetet med mänskliga rättigheter i kommunen. Däremot varierar det om rättighetsbegrepp används för att beskriva arbetet. De största kommunerna har flera olika handlingsplaner inom social hållbarhet för att möta identifierade utmaningar som kommunens invånare står inför. Större kommuner har ofta större möjligheter att lägga resurser på att utvärdera och revidera sina planer inför nya verksamhetsår. Mindre kommuner – det vill säga mindre städer, lågpendlingskommuner, landsbygdskommuner och andra små kommuner – har sällan en kommunövergripande plan för endast mänskliga rättigheter eller demokrati. I stället finns delar av arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati i policydokument för andra specifika områden. I de fall där mänskliga rättigheter finns på den övergripande nivån i mindre kommuner hanteras de inom andra planer där social hållbarhet är en dimension, till exempel i en hållbarhetsstrategi för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Resurstillgången i kommunen avgör också möjligheterna att ha en samordnande tjänsteperson i kommunen om frågor kring mänskliga rättigheter och demokrati. De resursstarka kommunerna kan ha en eller flera personer som primärt arbetar med mänskliga rättigheter och demokrati på en strategisk nivå. I mindre kommuner är de personella resurserna ofta lägre och strategen har ansvar för flera frågor i kombination med mänskliga rättigheter, såsom folkhälsofrågor. Under intervjuerna var det en kommun som uttryckte en total avsaknad av organisering, struktur och ansvarsfördelning för mänskliga rättigheter på övergripande nivå i kommunen.

Hur ser de strukturella förutsättningarna ut för olika rättighetsområden?

• Rätten till bästa möjliga hälsa

Samtliga kommuner som intervjuades har en handlingsplan för kommunens arbete med rätten till hälsa. Handlingsplanerna som räknas in under rätten till hälsa speglar rättighetens breda område och inkluderar: strategier för jämlik hälsa, hållbarhetsprogram, handlingsplaner mot suicid, handlingsplaner för att förebygga och motverka våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck, med mera.

• Rätten till arbete

Vi har ingen tydlig bild över strukturerna för arbete med rätten till arbete i kommunerna. Detta är på grund av att rätten till arbete låg utanför ansvarsområdet för strategierna som vi intervjuade. Samtliga strategier hade dock kännedom om arbetet med rätten till arbete som drivs kommunen och kunde hänvisa till respektive arbetsmarknadsenhet som ansvarar för arbetet.

• Rätten till utbildning

Rätten till utbildning regleras utanför kommunala planer genom skollagen. Dock är utbildning och skola ofta politiska fokusområden och därför har politiken beslutat om handlingsplaner för utbildning. En majoritet av kommunerna vi har intervjuat har styrdokument för rätten till utbildning.

• Rätten till bostad

Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning innehåller ibland en social dimension. Hur det strukturella ansvaret för rätten till bostad fördelas skiljer sig mellan kommunerna. Eftersom intervjuerna genomfördes strax efter kommunvalet 2022 uppgav flera kommuner att bostadsförsörjningsplanerna var under revidering.

• Rätten till kultur och fritid

Rätt till framför allt kultur men även fritid återfinns i flera styrdokument och handlingsplaner. Men en kommunövergripande strategisk plan för allas rätt kultur och fritid saknas i de flesta kommunerna som har

intervjuats. Där strategiska riktlinjer för rätten till kultur finns prioriteras grupper av kommuninvånare som av olika anledningar har rätt att få sina kulturuttryck säkrade, exempelvis nationella minoriteter.

• Rätten till politiskt deltagande

I intervjuerna sammanfattas demokratiområdena som rätten till politiskt deltagande. Ett av de vanligaste arbetssätten för att främja rätten till politiskt deltagande är medborgarråd för grupper som riskerar att hamna i ett demokratiskt utanförskap. Antalet medborgarråd och vilka grupper som prioriteras skiljer sig åt beroende på bland annat behov hos kommunens invånare men också på politiskt engagemang för frågan. I länets kommuner finns medborgarråd för äldre, barn och unga, nationella minoriteter, hbtqi-personer, personer med funktionshinder och personer som bor på landsbygden. Andra satsningar för att öka inkludering och deltagande i kommunerna saknar likheter i tema och innehåll till följd av varje kommuns egna behov. Dock verkar det som att demokratisatsningar ofta saknar långsiktiga strukturella förutsättningar. Detta innebär att en sammanhållen strategisk planering för att arbeta med flera demokratiområden saknas, trots att kommunen identifierat utmaningar som kräver en insats.

Vilka processer drivs i kommunerna?

Processindikatorer handlar om det arbete som genomförs i kommunerna för att förverkliga mänskliga rättigheter samt främja, försvara och förankra demokratin. Processer inkluderar åtgärder, program, aktiviteter eller andra satsningar som kommunen gör inom ett område.

Arbete med mänskliga rättigheter och demokrati inkluderar redan mycket stora delar av den kommunala verksamheten eftersom det övergripande målet med social hållbarhet är i samma linje som målet med mänskliga rättigheter och demokrati. Trots att de strukturella förutsättningarna skiljer sig mellan kommunerna är förekomsten av processer mer likande. Dock skiljer sig processerna i utformning och genomförande.

Samtliga av de intervjuade kommunerna samarbetar med privata företag, myndigheter och andra organisationer som verkar inom social hållbarhet för att nå ut med sin verksamhet inom samtliga rättighetsområden och demokratiområden. Samverkansparters sträcker sig över samhällets alla sektorer. Kommunerna samverkar med bland annat, socialtjänsten, familjecentraler, Västra Götalandsregionen, barn och ungdomspsykiatri, polisen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Medborgarskolan, Svenska kyrkan, RF-SISU, hyresvärdar, civilsamhället och privata företag.

• Rätten till bästa möjliga hälsa

Processerna för rätten till hälsa prioriterar framför allt att nå personer och grupper som annars är svåra att nå. Exempelvis genomför vissa kommuner satsningar emot områden med större andel personer födda utanför Sverige. Barn och unga är ett annat genomgående fokusområde.

• Rätten till arbete

Processerna inom rätten till arbete utgår ofta från samverkan mellan kommunala förvaltningar, såsom försörjningsstöd, socialförvaltningen, barn och unga och utbildning. Flera kommuner samarbetar med det lokala näringslivet för att erbjuda arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning och feriearbete för unga. En kommun har omfördelat resurserna inom försörjningsstöd för att främja praktikplatser och på så sätt hjälpa vissa individer in på arbetsmarknaden.

• Rätten till utbildning

Skolan styrs av skollagen och kommunen verkställer skolplikten. Skolan är ett prioriterat område inom de flesta kommunerna och satsningarna riktar in sig på olika identifierade utmaningar. Gemensamt för samtliga kommuner är att arbetet med målsättningen att alla elever ska få godkända betyg. En del kommuner gör detta genom att fokusera på att öka trygghet och studiero i skolan. En annan prioriterad utmaning är barn och ungas psykiska hälsa.

• Rätten till bostad

Ungefär hälften av kommunerna har pågående processer inom rätten till bostad. De kommunerna som inte gav exempel på pågående arbete hade inte identifierat några utmaningar som kräver insatser utöver det vardagliga arbetet. Intervjuvären och statistiken indikerar att problematiken inom rätten till bostad, hemlöshet, trångboddhet med mera är vanligare i kommunerna med stor tätort. En kommun arbetar uppsökande med hemlösa, eftersom gruppen uppfattas mindre benägen att ta kontakt med socialförvaltningarna på egen hand. Det förekommer också vräkningsförebyggande och främjande arbete för att fler invånare ska ha förstahandskontrakt.

• Rätten till kultur och fritid

Utmaningarna för rätten till kultur och fritid i kommunerna skiljer sig framför allt utifrån kommungeografin och förhållandet mellan area och antal medborgare. I kommuner med få invånare i relation till yta har utmaningar med att främja delaktighet i hela kommunen. Personer som har svårt att ta sig till centralorten där evenemang och kulturarrangemang oftare anordnas prioriteras. I de mer tätbefolkade kommunerna där geografiska avståndet till kulturarrangemang generellt är kortare fokuserar kommunen i stället på allas rätt till kultur och prioriterar till exempel nationella minoriteters kultur.

• Rätten till politiskt deltagande

Processerna som pågår för att främja, försvara och förankra demokratin är starkt förankrade i kommunala behovsanalyser. Flera kommuner som har tydliga geografiska områden där polariseringen är mer utbredd riktar sina insatser specifikt till dessa utsatta områden. Insatserna är ofta trygghetsskapande och brottförebyggande. Flera kommuner satsade särskilt på att öka valdeltagandet under valåret 2022. Kommunerna anställde valambassadörer som arbetade i områden med lägre valdeltagande. Det hotade demokratiska samtalet är en identifierad utmaning i kommunerna som har intervjuats. Därför är ökad delaktighet och att öppna den politiska debatten ett vanligt fokusområde. Det faktiska hotet mot det demokratiska samtalet exemplifieras genom främlingsfientlighet och extremism. Hat och hot drabbar särskilt vissa grupper i samhället. Under intervjuerna ställdes särskilt frågor om förtroendevalda, nationella minoriteter, hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning och andra sårbara grupper. Flera kommuner har våldsförebyggande processer som också ämnar att minska hat och hot medan andra kommuner särskilt riktar sina insatser till grupper som har större risk att bli utsatta.

Läget för mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland

I kartläggningen *Mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland* analyseras varje område inom mänskliga rättigheter och demokrati enskilt. Följande är en redogörelse för mönster som vi har identifierat i statistiken.

Rättigheterna som har kartlaggs kommer från FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Rättigheterna återfinns också i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. Sverige ratificerade FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna 1971. Flera av rättighetsområdena finns också i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Sverige och Västra Götaland

Genomgående i hela kartläggningen har Sverige och Västra Götaland likande nivåer i statistiken. En anledning till detta är länets storlek med 49 kommuner. Västra Götaland är det största länet i Sverige sett till antalet kommuner. Länet har kommuner från samtliga kommungrupper. Den stora bredden av olika kommuner leder till att kommuntyperna som finns i Sverige också speglas i länet.

Andel personer som varken arbetar eller studerar är en indikator där likheterna tydligt syns. I Sverige var det 13,2 % av befolkningen mellan 16 och 64 år gamla som saknade sysselsättning 2019. Motsvarande siffra var 12,8 % i Västra Götaland. 15,6 % varken studerade eller arbetade i Sverige 2010 och 15,5 % i länet. Andelen personer som varken arbetar eller studerar har minskat med cirka 2,5 procentenheter i både länet och riket sedan 2010.

Andel personer som varken arbetar eller studerar	2010	2019
Sverige	15,6 %	13,2 %
Västra Götaland	15,5 %	12,8 %
Fyrbodal	16,9 %	15,8 %
Skaraborg	16,4 %	14,0 %
Sjuhärad	14,7 %	12,4 %
Göteborgsregionen	14,2 %	10,7 %

Avser personer 16–64 år. Källa: Länsstyrelsernas statistikverktyg Prisma

Sverige och Västra Götaland har samma positiva trend. Fler personer arbetade eller studerade 2019 än 2010. Eftersom riket och länet har nästan samma statistiska läge kan en internationell jämförelse – där Sverige ingår – fördjupa den regionala lägesbilden. Förverkligandet av rätten till arbete och sysselsättning har goda förutsättningar i Sverige jämfört med många andra länder. Till exempel enligt Eurostats mätningar gällande sysselsättningsgrad mättes Europas medelsnittliga sysselsättning till 67,5 % under 2020 medan Eurostat mäter Sveriges sysselsättning till 75,5 % (Eurostat 2022). Detta indikerar att Västra Götaland har goda förutsättningar även ur ett internationellt perspektiv.

Trygghet i årskurs nio är en annan indikator där Sverige och Västra Götaland har likheter. Trygghet är betydelsefullt för elevernas möjligheter att nå målen med utbildningen. I Västra Götaland uppgav 79,7 % av eleverna i nionde klass att de känner sig trygga i skolan år 2021. 2018 uppgav 81 % av eleverna att de var trygga i skolan. Det är en minskning med 1,3 procentenheter. I Sverige var 80,9 % trygga i årskurs nio 2018 och 79,3 % var trygga 2021. Det är en minskning med 1,6 procentenheter.

Tryggheten i skolan tycks minska med åldern. 86,9 % av eleverna i årskurs fem i Västra Götaland uppgav att de kände sig trygga i skolan år 2021.

Trygghet i skolan i årskurs 9	2018	2021
Sverige	80,9 %	79,3 %
Västra Götaland	81,0 %	79,7 %
Fyrbodol	80,0 %	77,5 %
Skaraborg	83,4 %	78,9 %
Sjuhärad	81,7 %	82,8 %
Göteborgsregionen	83,9 %	82,5 %

Källa:
Kolada. Statistiken för
en trygg skola samlas in
via Skolinspektionens
skolenkät

Tryggheten har minskat i årskurs nio mellan 2018 och 2021 i både länet och Sverige. Trots detta ligger Sverige bra till jämfört med många andra europeiska länder enligt internationella mätningar. 2020 hade Sverige färre 15 åringar med lässvårigheter (18,4 %), matematiksvårigheter (18,8 %) eller svårighet i naturvetenskap (19 %), än medelnsnittet i EU (22,5 %, 22,9 %, 22,3 %). I 2018 års PISA (2019) undersökning studerades bland annat elevernas utsatthet för mobbning i skolan. Enligt undersökningen var det 19,3 % av eleverna i svenska skolor som har blivit utsatta för mobbning med flera händelser i månaden. Medel för samtliga länder i undersökningen är 22,7 %. Trots att Sveriges resultat är bättre än medelnsnittet upplever fler elever sig mobbade i Sverige än i grannländerna Finland 17,7 % och Norge 18,8 %.

Skillnader i länet

Västra Götalands storlek bidrar till att länet naturligt liknar Sverige i statistiken. Storleken bidrar också till att skillnader inom länet kan bli framträdande. Till exempel i tabellen om personer som varken arbetar eller studerar ovan går det att se att endast 10,7 % i Göteborgsregionen varken arbetar eller studerar medan samma siffra för Fyrbodol är 15,8 %. Fyrbodol har alla av länets landsbygdskommuner och landsbygdskommuner med besöksnäring där 16,8 % respektive 17,5 % varken arbetar eller studerar. Till skillnad från pendlingskommunerna till storstad där 10,3 % varken arbetar eller studerar. Kommungruppsindelningen verkar förklara sambandet bättre än geografiska delregionerna när det gäller personer som varken arbetar eller studerar.

Självrapporterad utsatthet för våld eller hot om våld är ytterligare en indikator som synliggör skillnaderna i länet. Utsattheten för våld har inte förändrats betydande över tid, då 7 % av män och 6 % av kvinnor rapporterade våld under 2007–2010 i både Västra Götaland och Sverige.

Självrapporterad utsatthet för våld eller hot om våld	2007–2010	2018–2021
Sverige	7,0 %	7,0 %
Västra Götaland	7,0 %	6,0 %
Fyrbodol	5,2 %	6,1 %
Skaraborg	5,3 %	6,1 %
Sjuhärad	5,9 %	5,5 %
Göteborgsregionen	7,1 %	6,4 %

Indikatorn hämtas in via Nationella folkhälsoenkäten och utgår ifrån självrapporterad utsatthet för fysiskt våld eller hot om våld. Andel avser de som svarat ja på frågorna "Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för fysiskt våld?" eller "Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för hot eller hotelser om våld så att du blev rädd?"

Källa: Folkhälsomyndigheten

När vi studerar data utifrån kommungrupperna synliggörs skillnaderna. 2018–2021 hade storstadskommunen (8 %) högst utsatthet följt av större städer (7 %) och mindre städer (6,65 %). Det är minst rapporterad utsatthet i landsbygdskommunerna (5,35 %).

Utsatta grupper

År 2016 publicerade FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter sina avslutade anmärkningar på rapporten om Sverige. Kommittén rekommenderade att Sverige arbetar mer med skillnader som finns mellan olika grupper i riket (Regeringen 2016). Tre grupper som specifikt utpekades som särskilt drabbade av ojämlikheter är romer, muslimer och personer med afrikanskt ursprung. Det är viktigt att analyser av mänskliga rättigheter och demokrati innehåller en modell för att upptäcka eventuella ojämlika förutsättningar mellan olika grupper.

Vi ser att länsinvånare födda utanför Sverige har större utmaningar jämfört med invånarna födda i Sverige. Sambandet finns inom flera områden såsom rätten till boende, utbildning, arbete och politiskt deltagande. Detta ger en stark indikation att personer födda utanför Sverige är en grupp som inte får tillgång till sina rättigheter i samma utsträckning som länsinvånare födda i Sverige.

Till exempel kan vi se att både Sverige och Västra Götaland har relativt högt valdeltagande. 2018 röstade cirka 88 % av alla som är röstberättigade i Sverige och länet. Det är en ökning med 3,4 procentenheter i Sverige sedan 2010 då 84,6 % deltog i valet. I länet är det en ökning med 2,1 procentenheter från 85,9 % 2010. Sett till riksdagsvalet 2018 var det stor skillnad inom befolkningen beroende på födelseregion. Röstberättigade till riksdagsvalet födda i Sverige hade ett valdeltagande på 90,5 % i Västra Götaland. 72,3 % av de röstberättigade som är födda utanför Sverige deltog i valet, det vill säga en skillnad på 18,2 procentenheter.

Valdeltagande i riksdagsvalet 2018	Svenskfödda	Utrikes födda
Sverige	90,3 %	73,6 %
Västra Götaland	90,5 %	72,3 %
Fyrbodal	88,7 %	75,4 %
Skaraborg	90,0 %	75,3 %
Sjuhärad	90,6 %	75,5 %
Göteborgsregionen	92,0 %	76,9 %

Källa: Länsstyrelsernas statistikverktyg Prisma

Sambandet återkommer i på fler områden. Till exempel finns även statistiska ojämlikheter utifrån födelseregion inom rätten till utbildning. I alla indikatorer för rätten till utbildning där födelseregion mäts har barn och unga födda utanför Sverige i genomsnitt svårare att göra anspråk på sina rättigheter. Av alla födda i Sverige som gick ut svenska grundskolan 2020 var 10,4 % ej behöriga till nationella programmet, vilket är stor skillnad mot resterade grupper där 45,5 % saknar behörighet. Ungefär 20 % av Sveriges och länets befolkning är födda i ett annat land än Sverige.

Vi har också studerat skillnaderna mellan mäns och kvinnors möjligheter att göra anspråk på sina rättigheter. Det finns skillnader mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, inom vissa områden. Det är färre pojkar än flickor som har behörighet till gymnasiet. Kvinnor har i genomsnitt högre utbildningsnivå än män, men trots det lägre medianlön. Kvinnor röstar i högre utsträckning än män, men representeras mindre i kommunfullmäktige och riksdag. Genomsnittskommunen i Västra Götaland har 42 % kvinnor och 58 % män i kommunfullmäktige. I Sverige är fördelningen 43 % kvinnor respektive 57 % män, både efter valet 2010 och 2018. Efter senaste valet var det 46 % kvinnor och 54 % män, den svenska riksdagen har hittills aldrig utgjorts av större andel kvinnor än män (SCB 2022b).

Kvinnor i kommunfullmäktige	2011–2014	2019–2022
Sverige	43,0 %	43,0 %
Västra Götaland	42,0 %	42,0 %
Fyrbodal	40,4 %	40,7 %
Skaraborg	41,9 %	42,5 %
Sjuhärad	39,1 %	40,5 %
Göteborgsregionen	42,0 %	41,3 %

Indikatorn mäter andel kvinnor bland alla som ingår i kommunfullmäktige efter valet 2010 och 2018.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Jämn könsfördelning burkar räknas i intervallet 40/60, så kallad kvantitativ jämställdhet. Utifrån detta skulle kommunfullmäktige i genomsnittskommunen i Västra Götalands alla delregioner räknas som en jämn könsfördelning efter valet 2018. Den strukturella problematiken synliggörs genom att samtliga kommuner har under 50 % kvinnor.

Kvinnor röstar i högre utsträckning än män, **men representeras mindre** i kommunfullmäktige och riksdag.

Barn och unga är en annan grupp som statistiken indikerar står inför utmaningar. Många av indikatorerna med negativa trender riskerar att särskilt påverka barn och unga. Tryggheten i skolan minskar, fler saknar behörighet till gymnasieskola och färre har avslutat grundskolan. I Sverige var 13 % av personer i åldrarna 0 till 19 ekonomiskt utsatta under 2020. Västra Götaland är cirka 1 procentenhet under rikets medel med 11,9 % av befolkningen 0–19 år i ekonomisk utsatthet.

0–19 år, ekonomisk utsatthet	2010	2020
Sverige	11,1 %	13,0 %
Västra Götaland	11,2 %	11,9 %
Fyrbodalen	13,0 %	18,0 %
Skaraborg	11,0 %	12,9 %
Sjuhärad	8,8 %	10,1 %
Göteborgsregionen	6,9 %	6,4 %

Måttet för ekonomisk utsatthet skiljer sig något för personer 0-19 år än det för 65+. Här presenteras i stället andelen i ekonomisk utsatthet som är lägre än 50 % av medianen för alla i riket. Skillnaden beror på tillgängliga data.
Källa: Länsstyrelsernas statistikverktyg Prisma

Samtidigt som detta är medborgarråd med barn och unga det enda medborgarråd där vi kan se en indikation på en minskning av antal över en åtta års period. Långt ifrån alla kommuner har en resurs som uttalat ansvarar särskilt med barnrätt.

För andra grupper, till exempel personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och nationella minoriteter saknas det genomgående statistik. Det innebär svårigheter att kartlägga läget i länet för dessa grupper och vi kan inte använda kartläggningens resultatindikatorer för att få en tydlig indikation på vilka utmaningar dessa grupper kan stå inför.

På grund av kartläggningens övergripande syfte bör inga slutsatser dras på enskilda områden utan att det kompletteras med en detaljerad lägesbild och kvalitativa analyser. Dock kan vi utifrån samtliga indikatorsnivåer fastställa att Västra Götaland har goda möjligheter att vara ett län som har en stark demokrati som grundas i mänskliga rättigheter. Enligt urvalet av statistik ser vi att länet har många likheter med riket. Det ökar chanserna för att övergripande nationella satsningar ska få genomslag och skapa förändring i länet.

Samtidigt ser vi flera indikationer på ojämlikheter mellan olika grupper i länet som påverkar gruppens möjligheter att ta vara på sina rättigheter. De flesta kommunerna har handlingsplaner och pågående processer som ämnar att möta dessa utmaningar. På grund av det pågående arbetet som finns i kommunerna bör kartläggningen följas upp för att analysera eventuella förändringar i trenderna och vad som orsakar dessa. Vi ser också ett behov av att fortsätta kartlägga länet för att skapa en mer komplett bild över framgångar och utmaningar på området.

Scanna QR-koden om du vill
läsa den fullständiga rapporten:

KONTAKT

Timmy Jensen

Utvecklare: Mänskliga rättigheter
timmy.jensen@lansstyrelsen.se

Titel: Mänskliga rättigheter och demokrati i Västra Götaland – En kortversion

Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland

Författare: Timmy Jensen och Carolina Martinsson

Illustratör: Annefrid Sjöman

Länsstyrelsen
Västra Götaland